

*Л. М. Гречок, Н. М. Лащук,
Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів*

ТЕХНОЛОГІЇ АКТИВНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

За основу береться інтерактивно-комунікативний підхід. Пропонується ряд методик інтерактивного характеру. В нашому дослідженні ставиться завдання систематизувати існуючі технології для формування дискусивних умінь у студентів. Проведене дослідження, щодо реалізації інтерактивного підходу при формуванні дискусивних навчальних навичок виявило, що дані технології підвищують рівень володіння іноземною мовою, сприяють створенню сприятливої атмосфери учбового процесу і розвивають прагнення до практичного використання іноземної мови.

Ключові слова: інтерактивні методи, мовленнєва діяльність, дискусія, «круглий стіл», групова взаємодія.

ACTIVE TRAINING TECHNOLOGIES FOR EDUCATIONAL PROCESS

The basis is an interactive-communicative approach. A number of interactive methods are proposed. In our study the task is to systematize existing technologies and create discussion skills in the students. The research of an interactive approach in forming discussion skills found that these technologies increase the level of foreign language and contribute to making a positive impact on learning process and encourage desire for practical use of a foreign language. It introduces teachers with different trends of teaching foreign languages methodology and presents an analysis, which allows to orient and select the best option, taking into account the individual characteristics of the students. They give students the opportunity to identify problems, collect and analyze information to find alternative solutions and choose the most optimal way of solving problems in the process of both individual and group work. Modern innovation of educational technologies must optimize teaching process. At present priority is given to interactivity and authenticity of communication, learning the language in a cultural context, autonomy and humanization of education. These principles make possible the development of intercultural competence as a component of communicative abilities. The ultimate goal of foreign language teaching is learning of free orientation in a foreign environment and the ability to adequately respond in different situations, that means communication.

Keywords: methods, speaking, imitative techniques, situational approach, interactive methods, speech activity, discussion, «round table», group interaction.

ТЕХНОЛОГИИ АКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ ДЛЯ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА

За основу береться інтерактивно-комунікативний підхід. Пропонується ряд методик інтерактивного характеру. В нашому дослідженні ставиться завдання систематизувати існуючі технології для формування дискусивних умінь у студентів. Проведене дослідження, щодо реалізації інтерактивного підходу при формуванні дискусивних навчальних навичок виявило, що дані технології підвищують рівень володіння іноземною мовою, сприяють створенню сприятливої атмосфери учбового процесу і розвивають прагнення до практичного використання іноземної мови.

Ключевые слова: интерактивные методы, речевая деятельность, дискусия, «круглый стол», групповое взаимодействие.

Впровадження інтерактивних форм навчання – один з найважливіших напрямків вдосконалення підготовки сучасних фахівців. Сьогодні недостатньо бути компетентним тільки в області своєї спеціальності і передавати велику базу знань аудиторії. Дуже багато досліджень, як вітчизняних так і зарубіжних, не можна ігнорувати, які підтверджують, що використання активних підходів є найбільш ефективним шляхом, що сприяє якісному навчанню студентів. Студенти легше вникають, розуміють і запам'ятовують матеріал, який вони вивчали за допомогою активного залучення в навчальний процес. Виходячи з цього, основні методичні інновації пов'язані сьогодні із застосуванням саме інтерактивних методів і форм навчання.

Аналіз публікацій і досліджень. Проблеми стимулювання іншомовної мовленнєвої діяльності з використанням цікавих матеріалів та ігрових прийомів навчання представлені в наукових дослідженнях багатьох вчених (В. Д. Біболетова, М. Д. Гальськова, Г. В. Рогова, А. П. Старков, Т. С. Назарова та ін.). Розробляючи основи переходу до інноваційного навчання, В. Я. Ляудис [1; 2] виділила і описала рольові позиції викладача. При інноваційному навчанні викладач займає особисто орієнтовану позицію. У нього переважає організаційна і стимулююча функції. «Викладач не повинен виступати лише в якості соліста, від партії якого залежить доля спектаклю». Або як говорив Л. С. Виготський, він не повинен, подібно рикші, тягти на собі весь виховний процес [6]. Йому необхідно максимально розвивати свою здатність бути «організатором соціально-виховного середовища, регулятором і контролером його взаємодії з кожним учнем».

Досвідчений професійний викладач завжди застосовує принциповий підхід електики, відбираючи найбільш підходящі методи для досягнення конкретних цілей, стилю і контексту. Методи викладання англійської мови швидко розвиваються, особливо за останні 40 років.

Дуже важливо в навчальному процесі впроваджувати інтерактивні методи навчання з метою залучення в процес пізнання всіх студентів без винятку. Тільки через спільну діяльність йде обмін ідеями, знаннями та способами діяльності.

Методикою інтерактивного заняття у формі відеоконференції є конференція. Візуалізація і використання відеоконференційного зв'язку відноситься до використання інформаційно-комунікативних технологій в освіті. Відеоконференційний зв'язок – це багатосторонній зв'язок за допомогою якого передається звук і зображення, він може використовуватися для всіх видів занять, та який забезпечує не тільки передачу звука, але й необхідної візуалізації для кращого сприйняття на слух. Учасники перебувають на різних дистанціях та розділені географічно, але це не заважає їхньому спілкуванню, навпаки тільки стимулює комунікативний процес. До того ж відеоконференції можуть залучати до спілкування декілька студій як в рамках країни, так і за її межами. Як правило такого роду спілкування конференції координуються зовнішньою організацією.

Формат відеоконференції розкриває для учасників нові можливості. По-перше, не завжди є можливість поїхати у відвідування на кілька днів в інше місто, щоб виступити на семінарі. Відеоконференція ж дозволяє виступити з доповіддю без витрат часу і сил на подорож. По-друге, даний формат проведення зустрічі дозволяє об'єднати учасників не лише з різних міст, а й з різних країн, що, безумовно, сприяє обміну досвідом.

Для того щоб успішно провести відео сеанси конференції, необхідний практичний та педагогічний досвід. Всім учасникам конференції треба надати можливість проаналізувати навчання і надати свою конструктивну оцінку щодо проведення конференції.

Також проведення відеоконференцій в процесі навчання вимагає спеціальних знань в галузі електронної педагогіки. Оскільки відеоконференція передбачає інтерактивне спілкування викладача з студентами, то електронна педагогіка висуває особливі вимоги до психолого-педагогічної підготовки та організації самого навчального процесу, як з боку викла-

дача, так і слухачів. Тому в учбовій аудиторії обов'язково повинен знаходитися співробітник (тьютор), який допомагає організувати процес навчання в аудиторії. Для організації навчального процесу у вигляді відеоконференції викладач повинен бути підготовленим не тільки з методологічної, але і з технічної точки зору, що вимагає знань і умінь працювати з комп'ютером, з іншими керуючими системами для перемикання режиму моніторів, різних додатків.

Соціально-психологічний тренінг – це інтерактивна форма навчання, метою якої є формування відсутніх поведінкових навичок і вмінь. Ця форма групової роботи дозволяє працювати з життєвими ситуаціями. Тренінг як форма групової роботи дозволяє використовувати найрізноманітніші інтерактивні технології. Активні групові методи, що застосовуються у тренінгу: дискусійні методи (групова дискусія, розбір ситуацій з практики, моделювання практичних ситуацій, метод кейсів та ін.); ігрові методи (імітаційні, ділові, рольові ігри, мозковий штурм та ін.); сенситивний тренінг (тренування саморозуміння, міжособистісної чутливості, апатії до інших людей).

В ході тренінгу розвиваюча група впливає на кожного члена групи в трьох площинах: пізнавальній – учасник групи усвідомлює, яка його звична поведінка і способи відносин дозволяють вирішувати ситуації, осмислювати причини своєї поведінки і розуміти, як надалі ефективніше вести себе в подібних ситуаціях; емоційній – учасник тренінгу, підтриманий іншими членами групи, усвідомлює свої психологічні захисні механізми, коригує відносини з іншими, змінює емоційне ставлення до себе, і, як результат, підвищується його самоповага, стабілізується самооцінка; поведінкової – учасник групи виробляє адекватні ситуації, способи поведінки.

Фокус-група – це спільнота людей, об'єднаних у групи за критеріями, в результаті чого в ході групової дискусії продикуються дані, що мають якісний характер.

Фокус – групи, на мою думку, сприяє найбільш поширеному методу для якісного дослідження. У фокус-групах можна дослідити моделі споживчої поведінки, здійснювати пошук інноваційних ідей комунікаційних засобів і тактик, а також ідей позиціонування. В середньому до складу фокус-групи входить від восьми до десяти чоловік, але специфіка розв'язування в ході дослідження задач може в окремих випадках вимагати участі трьох, чотирьох чоловік (мінігрупи) або від п'ятнадцяти до двадцяти чоловік (супергрупи).

Тривалість фокус-групи зазвичай не перевищує 2 академічних годин.

Фокус групи проводяться у спеціально обладнаних приміщеннях, оснащених аудіо і відео технікою, суміщених з кімнатою для прихованого спостереження за процесом дискусії. Фокус-групи проводять досвідчені фахівці в галузі психології та соціології. Всі фахівці мають багатий досвід і безперервно вдосконалюють компетенції у сфері якісних досліджень, відвідуючи тренінги та майстер-класи професіоналів у цій галузі.

Метод Портфоліо – один з тих методів, який розтягнутий у часі, так як результат формується до закінчення курсу навчання, або окремої теми. Кожен студент самостійно відстежує і фіксує результати навчання, формуючи з них свого роду навчальну та творчу скарбничку. У зв'язку з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій така скарбничка формується або на сайті навчального закладу, або в соціальних мережах.

Метод проєктів – виконання індивідуального або групового творчого проєкту, за будь-якої теми. Застосовуючи цей метод студенти можуть самостійно і охоче набувати відповідні знання з різних джерел; вчитися використовувати набуті знання для вирішення пізнавальних і практичних завдань; набувати комунікативні вміння, працюючи в різних групах; розвивати дослідницькі вміння (виявлення проблем, збору інформації, спостереження, проведення експерименту, аналізу, побудови гіпотез, спілкування); розвивати системне мислення.

Сократичний діалог – побудований на ставленні особливим чином сформульованих, «наведених» питань, він має давні традиції у викладанні.

Дана методика може використовуватися в науково-дослідній роботі, в навчальному процесі і в практичній діяльності. Можлива також організація викладання у формі окремих самостійних тренінгів.

Використання методики «займи позицію» дозволяє виявити наявні думки, побачити односторонні або супротивників тієї чи іншої позиції, почати та аргументовано обговорити питання.

Слід звернути увагу на те, що живе та емоційне обговорення починається з питання дискусійного характеру, тобто питання, що припускає протилежні, взаємовиключні відповіді. Зайнявши свою позицію, учасники мають можливість обмінюватися думками з дискусійною проблемою і наводять аргументи на підтримку своєї позиції. Кожен учасник може вільно поміняти свою позицію, якщо переконливі аргументи сприяли цьому.

Групове обговорення якогось питання направлено на знаходженні істини або досягнення кращого взаєморозуміння. Групові обговорення сприяють кращому засвоєнню досліджуваного матеріалу. На першому етапі групового обговорення перед слухачами ставиться проблема, виділяється певний час, протягом якого учні повинні підготувати аргументовану розгорнуту відповідь. Викладач може встановлювати певні правила проведення групового обговорення: задавати певні рамки обговорення (наприклад, вказати не менше 10 помилок); ввести алгоритм вироблення загальної думки; призначити лідера, керівного ходом групового обговорення та ін. На другому етапі групового обговорення виробляється групове рішення спільно з викладачем.

Використання методики «дерево рішень» дозволяє оволодіти навичками вибору оптимального варіанту рішення, дії і т.п. Практичний спосіб оцінити переваги та недоліки різних варіантів відбувається за допомогою побудови «дерева рішень».

Використання методики «ПОПС-формула» дозволяє допомогти студентам аргументувати власну позицію в ході дискусії. Короткий виступ відповідно складається з чотирьох елементів: П – позиція (в чому полягає точка зору) (я вважаю, що...); О – обґрунтування (доказ на підтримку позиції) (... тому, що...); П – приклад (факти, що ілюструють довід); (... наприклад...); С – наслідок (висновок) (... тому...). Досліджуючи наукову та методичну літератури та проаналізувавши шляхи інтенсифікації учбового процесу можна зробити висновок про те, що застосування технологій активного навчання дає можливість організувати навчальний процес таким чином, під час якого неможливо бути не активним у пізнавальному процесі. Тому всі вищезгадані методи та технології, на нашу думку, мають місце для доцільного використання інтерактивного процесу навчання, підвищуючи розвиваючий ефект та створюючи атмосферу творчого пошуку, викликаючи масу позитивних емоцій та переживань.

Література:

1. Ляудис В. Я. Методика преподавания психологии / В. Я. Ляудис. – М., 2008.
2. Ляудис В. Я. Инновационное обучение и наука / В. Я. Ляудис. – М., 1992.
3. Преподавание иностранного языка в XXI веке: проблемы и перспективы : Материалы Всерос. науч.-практ. конф. – М., 1998. – 120 с.
4. Полат Е. С. Метод проектов на уроках иностранного языка / Е. С. Полат // Иностр. языки в школе. – 2000. – № 2. – С. 3–10; № 3. – С. 3–9.

5. Сластенін В. А. Педагогика: инновационная деятельность / В. А. Сластенін, Л. С. Подимова. – М., 1997.

6. Виготський Л. С. Педагогическая психология / Л. С. Виготський // Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии. – М., 1980.

УДК 378 – 057. 212

Л. Б. Служинська, І. М. Гумовська,

Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль,

АРТИКЛЬ ЯК ТРАДИЦІЙНИЙ ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ ДЕТЕРМІНАЦІЇ В НІМЕЦЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

У статті розглянуто основні засоби вираження категорії означеності / неозначеності в німецькій та англійській мовах за допомогою артикля. Увагу зосереджено на типах систем вираження детермінації у німецькій мові, де головну роль відіграє протиставлення означеного й неозначеного статусу, який виражається за допомогою означеного чи неозначеного артикля. Наведено основні семантичні функції артикля, а саме актуалізація поняття, здатність передавати значення ідентифікації предмета, позначеного іменником або значення віднесеності до класу однорідних предметів.

Ключові слова: категорія означеності / неозначеності, неозначений артикль, означений артикль, нульовий артикль.

ARTICLE AS A TRADITIONAL MEANS OF DETERMINATION ASPECT IN GERMAN AND ENGLISH LANGUAGES

The work presents an article as a main means to express definite / indefinite category. The authors focus on the system types of determination aspects in German and English languages, where the main role is played by the oppositeness of both certain status and uncertain one, expressed by the definite or indefinite articles. The work also discusses main semantic functions of the articles as well as the ability to identify the object, expressed by noun or relation to the classical features of similar items.

The work states that an article is usually considered to be a type of adjective. In some languages, articles are a special part of speech, which cannot easily be combined with other parts of speech. It is also possible for articles to be part of another part of speech category such as a determiner, an English part of speech category that combines articles and demonstratives (such as 'this' and 'that').

The authors discuss principle features of articles. Every noun must be accompanied by the article, if any, corresponding to its definiteness, and the lack of an article (considered a zero article) itself specifies a certain definiteness. This is in contrast to other adjectives and determiners, which are typically optional. This obligatory nature of articles makes them among the most common words in many languages—in English, for example, the most frequent word is the. [https://en.wikipedia.org/wiki/Article_\(grammar\)–cite_note-1](https://en.wikipedia.org/wiki/Article_(grammar)–cite_note-1)

Key words: definite / indefinite category, the definite article, the indefinite article, zero article.

АРТИКЛЬ КАК ТРАДИЦИОННОЕ СРЕДСТВО ВЫРАЖЕНИЯ ДЕТЕРМИНАЦИИ В НЕМЕЦКОМ И АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКАХ

Рассмотрены основные средства выражения категории определенности / неопределенности в немецком и английском языках с помощью артикля. Внимание сосредоточено на типах систем выражения детерминации в немецком языке, где главную роль играет противопоставление определенного и неопределенного статуса, который выражается с помощью определенного или неопределенного артикля. Приведены основные семантические функции артикля, а именно актуализация понятия, способность передавать значение идентификации предмета, обозначенного существительным или значение отнесенности к классу однородных предметов.

Ключевые слова: категория определенности / неопределенности, неопределенный артикль, определенный артикль, нулевой артикль.

Актуальність. Граматична категорія детермінації характерна для більшості мов. Зміст категорії означеності / неозначеності вказує на те, чи вважається певний предмет, що позначається іменником, як такий, що відноситься до певного класу предметів, або ж як предмет, що виділяється з класу однорідних із ним предметів. Категорія означеності / неозначеності має в німецькій/англійській мові граматично виражений характер.

На відміну від німецької чи англійської мови, де ця граматична категорія є експлікованою, в українській мові немає спеціальних морфологічних форм вираження категорії означеності / неозначеності, але неможливо зовсім виключити це поняття з української мовної системи.

Наше дослідження є актуальним, оскільки постійно постає питання збереження всіх мовних нюансів у перекладі певних сполучень, і, оскільки категорія означеності та неозначеності не є тотожною за лексичним вираженням в обох мовах, слід звертати увагу на правильність та чіткість передачі думки під час перекладу залежно від контексту.

Метою статті є здійснення порівняльного аналізу засобів вираження категорії означеності та неозначеності в німецькій/англійській та українській мовах. Тема нашої роботи не досліджена повністю, що пояснюється тим, що вираження цієї категорії певними засобами відсутнє в українській мові, а тому не виникало потреби досліджувати цю проблему окремо від німецької/англійської мови.

Об'єктом статті стала граматична категорія означеності та неозначеності як засіб позначення певного предмета.

Предмет статті – засоби вираження категорії означеності та неозначеності – експліцитні в німецькій/англійській мові та імпліцитні в українській. Проблему артикля як засобу вираження категорії означеності / неозначеності в німецькій/англійській мові досліджували Б. В. Кашкін, Д. А. Штелінг, С. Г. Ахметова, Л. І. Гуренко, І. К. Крамський та ін.

Матеріал дослідження. У низці мов, що втратили колишнє багатство іменників, як типова ознака субстантивності виступає артикль, функція якого полягає в тому, щоб указувати, чи пропонується відповідне поняття як визначене або ж, навпаки, невизначене, загальне. В англійській мові, наприклад, розрізняють *the man* у значенні «чоловік», про якого вже згадували чи про нього відомо, «певний чоловік» і *a man* – «чоловік взагалі, якийсь, про якого ми раніше не згадували». У німецькій мові у таких значеннях розрізняють *der Mann* і *ein Mann*.

В німецькій/англійській мові категорія означеності / неозначеності є відкритою й виражається регулярно за допомогою вибору означеного або неозначеного артикля. Можна розглядати наявність артикля і, відповідно, наявність відкритої категорії означеності в мові як свідчення того, що уявлення про означеність є важливим елементом для носіїв певної мови.